

Hvorfor bærekraftskriminologi er noe annet enn green criminology, conservation criminology og zemiology

Abstract

This article examines why sustainable criminology should be understood as a distinct field within environmental and eco-criminology, rather than as a variant of green criminology, conservation criminology or zemiology. The point of departure is a paradigm shift in contemporary criminology, in which attention is moving from legal violation and punishment toward broader forms of social, ecological and intergenerational harm. Green criminology, developed by scholars such as Lynch, Stretesky and White, offers a critical analysis of power, capitalism and the state's role in defining crime, but remains primarily normative and politically oriented. Conservation criminality, represented by Gibbs, Gore and McGarrell, is instead management- and risk-focused, grounded in existing legal frameworks and resource governance practice. Sustainability criminology differs from both by adopting sustainability as its overarching analytical framework, drawing on the Brundtland Commission, the UN Sustainable Development Goals and recent contributions from Blaustein and colleagues. This approach integrates critical perspectives with governance and risk theory, and introduces an expanded concept of harm that includes long-term, global and intergenerational consequences. The article argues that sustainability criminology therefore represent a more systemic, future-oriented and interdisciplinary approach to environmental harm than the established traditions.

*Title in English: Why Sustainability Criminology Is Distinct from Green Criminology, Conservation Criminology and Zemiology

Et utgangspunkt: Bærekraft, skade og kriminologi

De siste tiårene har kriminologien i økende grad vendt oppmerksomheten mot kriminalitetens miljømessige og økologiske konsekvenser, særlig gjennom etableringen av «green criminology», «conservation criminology» og zemiology. Disse retningene har bidratt til å synliggjøre hvordan miljøskader, ressursutnyttelse og økologisk ødeleggelse ofte faller utenfor tradisjonelle juridiske kategorier, og hvordan statlige og økonomiske interesser kan bidra til å opprettholde praksiser som påfører naturen vesentlig skade. Samtidig har begrepet «grønn» fått en stadig bredere og mer politisert betydning i offentligheten, noe som kan skape uklarhet når det brukes som analytisk kategori i kriminologisk forskning. I lys av dette fremstår det som nødvendig å utvikle et mer presist og normativt forankret begrepsapparat som kan favne både miljømessige, sosiale og økonomiske dimensjoner av skade.

Bærekraftskriminologi – eller «sustainable criminology» – kan forstås som et nytt forskningsfelt. I motsetning til «green criminology», som primært retter seg mot økologisk skade, tar bærekraftskriminologi utgangspunkt i det tredelte bærekraftbegrepet slike det er formulert i internasjonale rammeverk som Our Common Future (1987) (miljømessig-, sosial- og økonomisk bærekraft), og FNs bærekraftsmål i Sustainable Development Goals (SDG) (2015). Dette innebærer at kriminalitet og skade analyseres i et helhetlig perspektiv der økologisk, sosial og økonomisk bærekraft ses som gjensidige avhengige.

Bærekraftskriminologi åpner dermed for å undersøke ikke bare ulovlige handlinger, men også lovlige praksiser og strukturelle forhold som undergraver fremtidige generasjoners livsgrunnlag. I denne sammenheng skiller feltet seg også fra «conservation criminology», som i større grad er forvaltningsorientert og konsentrert om ulovlig utnyttelse av naturressurser.

Ved å integrere et intergenerasjonelt perspektiv på rettferdighet og et bredere sett av bærekraftsdimensjoner, kan bærekraftskriminologi bidra til å utvide kriminologiens analytiske rekkevidde og gi et mer systemisk rammeverk for å forstå hvordan skade produseres, legitimeres og opprettholdes i moderne samfunn. Dette åpner for nye forskningsspørsmål og metodiske tilnærminger, og gir grunnlag for å utvikle en kriminologisk tradisjon som er bedre tilpasset de globale utfordringene som preger det 21. århundre.

Denne artikkelen undersøker hvorfor bærekraftskriminologi representerer noe annet enn de tre etablerte retningene nevnt ovenfor. Et sentralt premiss er at moderne kriminologi i økende grad er opptatt av skade – sosial, økologisk og strukturell – snarere enn lovbrudd og straff alene, slik forskere som Hillyard et al. (2004) har argumentert for. Deres arbeid danner bakteppet for å forstå fremveksten av bærekraftskriminologi.

Fra lovbrudd til skade: Et paradigmeskifte i kriminologien

Tradisjonell kriminologi har historisk vært fokusert på lovbrudd, gjerningsperson og straff, slik klassiske kriminologer som Beccaria og Lombroso la grunnlaget for. I nyere tid har imidlertid flere

forskere utfordret denne forståelsen. Zemiology, representert av Hillyard, Tombs, Pantazis og Gordon (2004), argumenterer for at kriminologien bør studere «harm» fremfor «crime», fordi mange av de mest alvorlige skadene i samfunnet ikke er kriminalitet. Dette inkluderer miljøskader som forurensning, klimaendringer og ødeleggelser av økosystemer.

Innen miljøfeltet har denne kursendring vært særlig tydelig. White (2013) argumenterer for at miljøskade ofte er et resultat av lovlige aktiviteter, og at kriminologien derfor må løfte blikket utover strafferetten. Dette perspektivet åpner også for å forstå miljøproblemer som strukturelle og systemiske, og danner grunnlag for både green criminology og bærekraftskriminologi.

Green Criminology

Green criminology oppstod på 1990-tallet, særlig gjennom arbeidet til forskere som Michael Lynch, Paul Stretesky og Rob White. Retningen er sterkt forankret i kritisk kriminologi og marxistisk teori, og den retter oppmerksomheten mot makt, kapitalisme og statenes rolle i å definere hva som er kriminalitet. Lynch (1990) introduserte begrepet som en kritikk av statenes manglende vilje til å kriminalisere miljøskade som truer både mennesker og natur.

Green criminology kjennetegnes av: kritikk av statenes definisjonsmakt (Lynch & Stretesky 2014), fokus på strukturell og politisk rett, oppmerksomhet på miljøskade som ikke er kriminalitet, normativ og politisk engasjert ståsted.

Rob White (2013) har utviklet teorien om «ecocentric justice», som argumenterer for at naturen har egenverdi og bør beskyttes uavhengig av menneskelige interesser. Denne posisjonen skiller green criminology fra mer instrumentelle tilnærminger.

Samtidig har retningen blitt kritisert for å være mer opptatt av kritikk enn av praktiske styringsverktøy. Den gir sterke analyser av makt og urett, men er mindre opptatt av operasjonaliseringen og utvikling av strategier.

Conservation Criminology

Conservation criminology ble utviklet av forsker som Gibbs, Gore og McGarrell (2010) som en tverrfaglig tilnærming mellom kriminologi, naturforvaltning og risikoanalyse. Retningen fokuserer på konkrete problemer som ulovlig jakt, handel med truede arter og forvaltning av naturressurser. Og bygger på: Risikoteori (Renn 2018), compliance-forskning og forvaltningsorienterte perspektiver.

Conservation criminology er mer pragmatisk enn green criminology. Den tar utgangspunkt i eksisterende lovverk og forvaltningsstrukturer, og søker å forbedre håndheving og risikostyring. Dette gjør retningen nyttig for myndigheter og organisasjoner, men også begrenset: den utfordrer sjelden de politiske og økonomiske strukturene som skaper miljøskade.

Bærekraftskriminologi

Begrepet «bærekraftskriminologi» er ikke etablert som en egen retning i internasjonal kriminologisk forskning. Selv om det finnes omfattende forskning på miljøskade, klima, økonomisk kriminalitet og sosial bærekraft, benytter feltet primært betegnelser som green criminology, eco-global criminology og social harm-tilnærminger. «Bærekraftskriminologi» kan derfor forstås som et nytt, normativt og analytisk rammeverk snarere enn en eksisterende fagtradisjon.

Definisjon:

«Bærekraftskriminologi er et kriminologisk forskningsfelt som undersøker hvordan kriminalitet, skade, regulering og rettshåndhevelse påvirker og påvirkes av samfunnets evne til å opprettholde miljømessige, sosiale, økonomiske og institusjonell bærekraft over tid. Feltet analyserer både direkte og indirekte skadevirkninger, systematiske risikoer og integrasjonelle konsekvenser, samt sikre å utvikle kunnskaper som fremmer rettsikkerhet, robuste og langsiktige bærekraftige samfunn.»

Denne definisjonen skiller seg klart fra andre former for kriminologi og gir rom for et nytt fagfelt.

Bærekraftskriminologi/ «Sustainability criminology» er en nyere retning som bygger på bærekraftbegrepet slik det er formulert av Brundtland-kommisjonen – Our Common Future (1987) og senere operasjonalisert gjennom FNs bærekraftsmål. Forskere som Jarrett Blaustein, (2015 og 2020), Nigel South og Avi Brisman (2020), har argumentert for at kriminologien må integrere bærekraft som analytisk ramme for å forstå global skade, risiko og urett. Selv om begrepet sustainability criminology ikke brukes i Blaustein et al. (2020), legger boken et viktig grunnlag for retningen ved å knytte kriminologi til bærekraftsmålene og globale styringsprosesser.

Bærekraftskriminologi kjennetegnes av: et bredt skadebegrep som inkluderer økologisk, sosial og økonomisk skade. Internasjonale perspektiver, inspirert av Rawls (1971) og Brundtland-kommisjonen (1987) hvor bærekraft har en globalt etablert definisjon og tre klare dimensjoner: a) økologisk bærekraft, b) sosial bærekraft, c) økonomisk bærekraft. Dette åpner for et mye bredere og mer systematisk kriminologisk perspektiv. Systematisk analyse av global risiko, i tråd med Becks risikosamfunnsteorier (1992). Sist, men ikke minst kombinasjon av kritikk og praktisk styring.

Der green criminology er kritisk og normativ, og conservation criminology er instrumentell og forvaltningsorientert, søker bærekraftskriminologi å forene disse ved å bruke bærekraft som overordnet ramme. Den spør ikke bare om hva som er lovlig, men hva som er bærekraftig.

Dette innebærer at bærekraftskriminologi kan analysere: klimaendringer som global skade, ressursforbruk som strukturell vold (Galtung 1969), samt fremtidige generasjoners sårbarhet, og sammenheng mellom miljøskade og sosial ulikhet. Retningen er dermed både bredere og mer fremtidsrettet enn de to andre.

Det kan stilles spørsmål ved – om bærekraftskriminologi rommer noe annet enn de begreper vi allerede har? Svaret blir at det har et annet skadebegrep enn green criminology som ser skade som sosial og politisk urett. Conservation criminology ser skade som brudd på

forvaltningsregler. Mens bærekraftskriminologi ser skade som trussel mot langsiktig bærekraft, uavhengig av lovverk.

En utfyllende forklaring er tidsdimensjonen hvor bærekraftskriminologi inkluderer eksplisitt at beslutninger i dag ikke skal skade fremtidige generasjoner, noe verken green criminology, conservation criminology eller zemiology gjør systematisk. Hertil kommer en annen normativ ramme hvor bærekraftskriminologi fungerer som et eksplisitt verdigrunnlag. Dette gir retningen en global og fremtidsorientert etikk. En annen forståelse av kriminalitet kommer inn med bærekraftskriminologi som ser kriminalitet som del av større systemer av risiko, sårbarhet og skade – ikke som isolerte lovbrudd.

Et faglig utgangspunkt er at bærekraftskriminologi studerer handlinger, strukturer og systemer som undergraver økologisk, sosial og økonomisk bærekraft – uavhengig av om disse handlingene er juridisk kriminalitet. Dette gjør begrepet mer presist, tverrfaglig, mindre politisert og bedre forankret i internasjonale normer.

Bærekraftskriminologi skiller seg fra de to andre formene for kriminologi nevnt ovenfor gjennom tematisk bredde. På normativ basis bygger green criminology og conservation criminology på miljøvern og økologisk etikk. Bærekraftskriminologi bygger på internasjonalt anerkjente normer (FNs Brundtland-kommisjonen, og SDG). Dette gir bærekraftskriminologi et mer robust og universelt rammeverk. Som igjen medfører at bærekraft kan ligge til grunn for analyser av lovlige, men skadelige praksiser, strukturelle forhold som skaper fremtidige skader, globale verdikjeder og internasjonale konsekvenser. Dette er områder hvor de to andre omtalte formene av kriminologi ofte blir for snever.

Konkrete eksempel på hva studier av bærekraftskriminologi kan være er for eksempel lovlige utslipp som bidrar til irreversible klimaendringer, og overfiske som truer økosystemer. Det kan være avskoging som er vernet eller regulert, men likevel blir et resultat av ulovlig eller uformell aktivitet.

Videre har vi sosial bærekraft som arbeidsforhold i globale forsyningskjeder, urbane utviklingsprosesser som fortrenger sårbare grupper, samt brudd på urfolks rettigheter. Og økonomisk bærekraft kan studeres i form av skatteunndragelse som svekker staters velferdsevne.

Finanspraksiser som skaper systematisk risiko, rovdrift på naturressurser som undergraver fremtidig verdiskaping. Dette er områder green criminology ikke dekker godt.

Bærekraftskriminologi kan gi kriminologien en tydelig rolle i bærekraftsforskning. Det kan koble kriminalitet til globale utviklingsmål. Analysere både lovlige og ulovlige praksiser, integrerer sosiologi, økonomi, økologi og juss. Hertil kommer presisjon i formelle sammenhenger, herunder også forskning.

Avslutning

Bærekraftskriminologi representerer en ny retning innen miljø- og økokriminologi fordi den kombinerer kritiske perspektiver fra green criminology med de praktiske styringsverktøyene fra conservation criminology, samtidig som den introduserer et bredere og mer fremtidsrettet skadebegrep. I en tid preget av klimaendringer, naturtap og global ulikhet, vil bærekraftskriminologi kunne tilby et rammeverk som gjør det mulig å analysere og forebygge skade

på tvers av generasjoner og systemer. Dette gjør retningen til et viktig bidrag i utviklingen av en moderne, skadeorientert kriminologi.

Selv om kriminologien lenge har analysert både miljøskader og sosiale skadevirkninger gjennom etablerte retninger som green criminology, conservation criminology og zemiology, mangler feltet et helhetlig begrepsapparat som integrerer disse perspektivene i lys av samtidens bærekraftsutfordringer. De mest presserende truslene mot menneskelig og økologisk sikkerhet – klimaendringer, økologisk degradering, ressursknapphet og økende sosial usikkerhet – er ikke avgrensede kriminalitetsproblemer, men strukturelle bærekraftsproblemer med dyptgripende kriminologiske implikasjoner. Etableringen av begrepet bærekraftskriminologi kan derfor gi faget et nødvendig normativt og analytisk rammeverk som gjør det mulig å forstå skade, risiko og rettferdighet på tvers av miljømessige, sosiale og økonomiske dimensjoner. Et slikt begrep vil ikke erstatte eksisterende tradisjoner, men fungere som en overbygning som tydeliggjør kriminologiens rolle i møte med globale transformasjoner og gir rom for å analysere både lovlige og ulovlige praksiser i et langsiktig bærekraftsperspektiv.

Referanser

- Beck, U. (1992) *Risk Society: Towards a New Modernity*. London: Sage.
- Bisman, A. & South, N. (2019) *Green Criminology and Environmental Crime and Harms*. London: Routledge.
- Blaustein, J. (2015) *Speaking Truths to Power: Policy Ethnography and Police Reform in Bosnia and Herzegovina*. Oxford/New York: Oxford University Press.
- Blaustein, J. (2020) *Criminology and the UN Sustainable Development Goals. Policy, Practice and Research*. Palgrave Macmillan.
- Brundtland, G.H. (1987) *Our Common Future*. Oxford: Oxford University Press.
- Galtung, J. (1969) Violence, Peace, and Research, *Journal of Peace Research*, 6(3), pp. 167–191.
- Gibbs, C., Gore, M. & McGarrell, E. (2010) Conservation Criminology, *British Journal of Criminology*, 50(1), pp. 124–144.
- Hillyard, P., Tombs, S., Pantazis, C. Gordon, D. (2004) *Beyond Criminology: Taking Harm Seriously*. London: Pluto Press.
- Lynch, M. (1990) The Greening of Criminology, *Critical Criminologist*, 2(3), pp. 1–4.
- Lynch, M. & Stretesky, P. (2014) *Exploring Green Criminology*. Farnham: Ashgate.
- Rawls, J. (1971) *The Theory of Justice*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Renn, O. (2008) *Risk Governance*. London: Earthscan.
- United Nations summit (2015) *Sustainable Development Goals*. New York: FN
- White, R. (2013) *Environmental Harm: An Eco-Justice Perspective*. Bristol: Policy Press.
- World Commission on Environment and Development (1987) *Our Common Future*. New York: FN